

NÚMERO 7 • 2021

LIO

LECTURES DE L'INSTITUT OBRER
REVISTA DE PENSAMENT I ACCIÓ SOCIAL

LA GERMANIA DE VALÈNCIA, 500 ANYS DESPRÉS

Alejandro Macharowski, *Rafael Pérez Contel. La pasión por la enseñanza del arte. Un profesor innovador en educación artística*, València, EdictOràlia, 2021, 431 pàgines, més de tres-centes il·lustracions.

Ens trobem davant una biografia apassionant de l'artista valencià de Villar del Arzobispo Rafael Pérez Contel (1909-1990), catedràtic de dibuix, pintor i escultor. El seu autor, l'investigador Alejandro Macharowski, amb àmplia experiència en la docència com a professor de l'Escola Superior d'Art i Teconologia (ESAT) de València, l'ha escrita arran de la seua tesi doctoral en Didàctiques Específiques, en la Universitat de València, que va merèixer la qualificació de cum laude, l'any 2019. El títol de la seua tesi és *Rafael Pérez Contel, precursor de la educación en Artes Visuales. Estudio de caso sobre su acción docente en centros valencianos*.

Un llibre acuradament maquetat i profusament il·lustrat amb imatges de les seues obres i fotografies. A més compta amb una sèrie d'índexs: onomàstic, temàtic, toponímic i institucional, que faciliten la seua lectura. Es tracta d'un llibre-homenatge, una d'aqueixes publicacions precises i necessàries per a conèixer en profunditat la vida i obra d'homes i dones que han deixat empremta.

La vida de Pérez Contel, des de la seua formació en l'Escola de Belles Arts de Sant Carles de València, es va caracteritzar per la seua dedicació i la seua vocació artística i pedagògica, que va saber després transmetre al seu alumnat amb passió per l'art, sent precursor de les especialitats artístiques del batxillerat entre els anys 1935 i 1978. Una de les seues obres escultòriques rellevants és: "El hombre del martillo neumático" (1936), una peça de grandària natural extraordinàriament moderna que marca el

trànsit d'una escultura avantgardista al realisme social. Aquesta escultura formava part de la responsabilitat adquirida amb la Diputació de València que ho va becar amb una estada de prop d'un any a la ciutat de París, capital europea de les arts.

El seu compromís amb la República és palesa. L'any 1937 té l'oportunitat de formar part de la plantilla de l'Institut Obrer de València. Un assaig pedagògic de batxillerat abreujat per a obrers, posat en funcionament durant la República en guerra, fent-se càrrec de l'assignatura de Dibuix. I participa en el Pavelló Espanyol de l'Exposició Internacional de París de 1937 amb l'escultura "Joven miliciano". Aquest compromís com a artista i intel·lectual durant la Guerra d'Espanya es manifesta com a il·lustrador, dissenyador gràfic i cartellista, adherint-se a l'Aliança d'Intel·lectuals per a la Defensa de la Cultura, sent designat responsable de la secció d'Arts Plàstiques. Va participar en la revista d'avantguarda *Nueva Cultura. Información, crítica y orientación intelectual* i també va col·laborar en altres publicacions periòdiques com: *Frente Rojo, Sur, Semáforo, Frente Universitario, La voz del campo, Orientación, Helios, Mutilado i Sagunto*.

Rafael Pérez Contel va patir la repressió franquista, va ser empresonat una vegada finalitzada la guerra, durant any i mig aproximadament en la Presó Model de València, però va saber resistir al sistema dictatorial, al principi des del seu exili interior per a, en la Transició i l'inici dels ajuntaments democràtics, deixar testimoniatge a través de les seues publicacions dels artistes republicans de l'avantguarda que va conèixer i va admirar, compartint vivències i projectes vinculats amb la cultura i l'educació.

Malauradament, Rafael Pérez Contel és fins i tot un artista valencià no tan reconegut

per al gran públic com seria necessari per a conèixer la història de l'època que ell va viure, des de la seua infantesa als primers anys de l'actual democràcia.

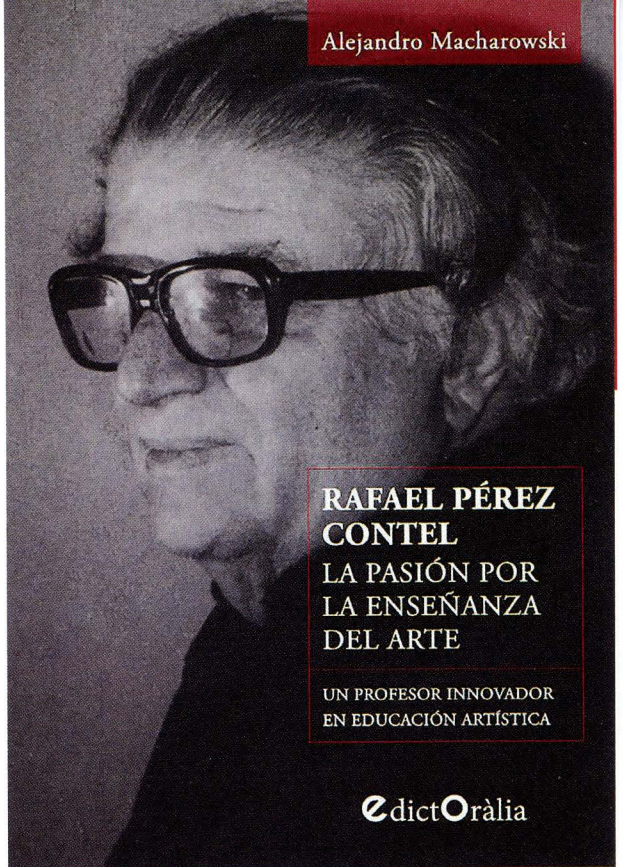
Les personalitats que va freqüentar, les activitats que va organitzar, les exposicions on va participar o les organitzacions on va militar, per no parlar de la seua participació en el conflicte bèl·lic, fan del protagonista del llibre un personatge clau de la nostra història pròxima.

També cal nomenar la seua germana Palmira, una dona emprenedora a la qual li van envoltar unes circumstàncies que la van fer valedora del qualificatiu de valenta. Palmira Pérez Contel va ser secretària administrativa de l'Institut Obrer de València i sòcia d'aquesta entitat associativa fins a la seua defunció.

Coneixem a l'autor, Alejandro Macharowski, ja que hem coincidit amb ell en diferents activitats culturals en la Societat Coral El Micalet, fins i tot ha participat en el Seminari Internacional, organitzat per l'Associació Cultural Institut Obrer el febrer de 2020. I coneixem al protagonista del llibre a través de la seua vinculació com a professor de dibuix de l'Institut Obrer de València en 1937. L'educació artística com a fonament per al desenvolupament de la vida i els valors que transmetia, van ser exemple per als seus estudiants, que ho recordaven com un jove professor que els feia dibuixar del natural i que es preocupava pel seu benestar.

En resum, un llibre estructurat cronològicament que ens fa viatjar pel temps, del qual recomanem la seua lectura i consulta.

El dia 30 de setembre de 2021, acudirem en el Centre Cultural La Nau, a una de les presentacions de la publicació, amb la partici-

**RAFAEL PÉREZ
CONTEL**
**LA PASIÓN POR
LA ENSEÑANZA
DEL ARTE**

UN PROFESOR INNOVADOR
EN EDUCACIÓN ARTÍSTICA

edictOralia

pació en la taula de: Pablo Pérez, professor i nét de l'artista; Alejandro Macharowski, autor i Ester Alba Pagán, vicerectora de Cultura i Esport de la Universitat de València. També van intervenir: Cristina Escrivà, presidenta de l'Associació Cultural Institut Obrer; Josep Lluís Galiana, editor de la publicació i Ricard Huerta (via en línia), autor del prefaci del llibre, que va ressaltar la pedagogia de Pérez Contel com a docent, tema central de la publicació.

És de destacar la presència de familiars i afins de Rafael Pérez Contel. Un luxe per a les persones que vam tindre la sort d'assistir a l'acte.

Víctor Benavides Escrivá

Doctorand en Història Cultural. Universitat de València

L'IO

LECTURES DE L'INSTITUT OBRER
REVISTA DE PENSAMENT I ACCIÓ SOCIAL

1. Miscel·lània
2. 80 aniversari de la Defensa de València
3. Els moviments socials
4. La repressió franquista de la maçoneria
5. II Seminari internacional. Història Memòria i Fonts Orals
6. Mirades de la Transició

ACIO

ASSOCIACIÓ CULTURAL
INSTITUT OBRER

35 ANYS
1986-2021

www.institutobrero.com

**GENERALITAT
VALENCIANA**

Conselleria d'Educació,
Investigació, Cultura i Esport

**SEMPRE
TEUA**

La teua llengua

9 788412 452907